

da očito zanikava vse, čemur bi se imela pokoriti in da se vsled svojega napuhnega mišljenja norčuje z najresnejšimi stvarmi. Blagočestju škoduje, ako se kdo navlašč ustavlja in brani verskim običajem. Pač žalostne so postale dandanes notranje razmere po hišah višjih in nižjih stanov. Podkopava se blagočestje do Boga in s temi gubi spoštovanje do vzvišenega, blagega. To početje se opravičuje s tem, češ, da socialne razmere to zahtevajo. A ne pomisli se, da le tako ravnanje samo dela socialne razmere, mej tem ko bi večje blagočestje v domači hiši blažilo še tako pokvarjene socialne razmere.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

v

XVIII. veku.

XII. Filip Jakob Repež, roj. 12. aprila 1706 v Cirknici (Cirkničan torej, ne Ribničan vid. Šaf. 25), ondašnjega šolmaštra sin, (v krstnih bukvah Joannes Jacobus Repish, sicer le Repesh), potem organista v Ložu, kjer je umrl 11. sept. 1773. — Spravil je na svetlobo

I. Romarsku Blagu . . 12 Peisem . . L. 1757. — Po njem so morda ponatisnjene: Romarske bukvice. Narpred je en maihen vuk, kaku ima en romar sam na kratkem ta s. križou pot objiskati, po tem so tudi 12 pesmi od manenge, od premišlovanja per stationih, inu od enih inu družih odpustkou, sosebnu od teh veličeh gnad, katere skazuje Jezus na Križni gori tukai v cerkvi s. križa. U' Vuidnu po brattih Gallicichih 1775. 8. 55. — Roh in Schreibung, Sprache und Poesie. Šaf. 79. 80. II. Nebešku Blagu, katiru se zdeí tem Andohtlivim Romarjam na Križni gori vnkei tala . . . 3. Peismi . . . zbranu inu sturjenu skuzi Philipa Jacopa Repesha Narnavrednišiga, inu narprednišiga hlapca Christusouga. V' Lublani per M. Th. Heptnerce 1764. 8. 67. — III. Romarsku Drugu Blagu, Tu je: 24. S. Pesem, katere se čez ceilu Leitn tukei na križni gori pojo, kir so od vse sorte materije Jezusove, inu tudi v' enih le od več gnad ukupei, katire so Romarji tu zadobili. De bi se še večí čast Božja, inu Andaht gmiralala, so zdeí lete Pesme od tiga Vikšiga tam naprei imenuvaniga Duhovnika Poglavarja na svitlobo, inu drukat dane. Narzadei je še ena perložena Pesem, inu ena potrebna Molitu ene prave serčne grevenge. Letu vse ukupei je zloženu, inu sturjenu skuzi taistiga, kateri je popreid te perve inu te druge Bukvice popisov. Labaci. Typis J. Fr. Eger. A. 1770. 8. 134. — Ponatisnjeno je „Romarsku Drugu Blagu tu je 25. S. Pesem“ . . skoro vse „U' Vuidnu 1757 (nam. 1775) 8. 132. Po brattih Murero“ — inu „Romarsku Drugu Blagu tu je pet inu dveiset S. Pesem“ . . (brez posvečbe) . . narzadei is Litaniam inu Molitvo od Kristusoviga Terpleina pogmirane, inu na novič u' druk dane. V' Lublani. A. Raab . . 8°. 112 (brez letnice, menda tudi l. 1775).

„Moji Romarji! če še te perve Bukvice imate, katire so ble drukane v' tim lejtu 1757. je blu noter 12. Pesem: v' teh družih bukvicah, kir so ble drukane v tim lejtu 1764. so na koncu per molitvah 3. Pesme: zdej v letih tretih Bukvicah jeh je 25. vsih vkupej 40. S. Pesmi: ali vender vsih letih, inu družih Pesmah ni mogoče dopovedat, kaj za ene gnade ta križani Jezus vunkej tala tukej na ti žegnani križni gori“ — piše F. J. Repež v predgovoru v tretji knjižici. V drugi na pr. pravi str. 4: „Zatu sim pak jest enu Nebešku Blagu vkupei zbrau, katiru želim de bi ga vsi Romarji dobili, inu dobru ohranili, damu sojem mlaišem nesli, inu žnimi vsak dan ga flisek nucali; toku bodo vteh reunih caiteh, vsi bogati ratali na duši, inu na telesi.“ — „Vteh pervih Ro-

marskih Bukvicah sim biu tudi oblubu fol. 30. de vse moje peismi bodo ukratkem caitu drukane; de pak ni moja obluba dopolnjena, tega jest neisem uržoh, ampak so ty slabi caiti, vkatirih so meni potlei taisti Patroni odpovedali, kateri so bli prejd za drukanje špendat obljubili: toku de še zdei vse moje peismi per meni zaperte počivajo itd. (str. 49).“ — „Kader sim premišlual, kei bom jest dobiv eniga tačiga Patrona, de bi mu lete tretje bukvice, morebit te zadnie od mene sturjene S. Pesme čez dau inu izročiu; na letu hitru meni pokaže S. Peter . . inu S. Paul . . inu več družih S. Vučenikov na njih narvisokejsi časti vredni duhouni Oča: . . Joannes Bap. Cobauio, gnadlivi Ercpriehtar v' dolenski strani v' ti caessarski Ribenški fari imenitni gospud faimašter: . . — Zdei lete bukvice inu svete Pesme perklonieniu v' nyh požegnane roke čez dam, inu v' nyh žlahtni gartelc teh rožic doli položim: prosim pohleunu, de bodo od nyh dobrute milostvo pregledane, inu skuzi nyh gnadlivo pomuč na svitlobo inu drukat dane, potlej tim Romarjam, kir krainsku brati znajo, vunkei talane; de bodo tudi dergot nyh rožice en leip duh od sebe dajale, inu to andoht gmirale h' časti mojmu križanimu Jezusu, inu dušam k' zveličanju . . Narponižniši inu podverženi njih Služabnik Philipp Jacob Repesh, Organist 43. lejt v' Looži.“

Znameniten je tudi predgovor, v katerem piše na pr.: „Potem kar je blu v' zadnih bukvicah vunkej danu moje tu Nebešku Blagu, sim potlej še enkrat v taiste pogledau, inu v 5. Pesmi naidem, kir sim tamkej letu zapisov, inu povedov, de v mojmu košu dosti več družiga blaga od vse sorte materije še čez 3. tale imam: zakaj če lih jest na use Nedele, Godove, inu Praznike čez ceilu lejtu ga predajam, vender meni nikuli tega nezmanka; inu ga ni potreba meni hodit iskat po Nemških ne po Laških deželah, zakaj imam eniga gvišniga Gospuda, kateri meni za mojo kramo zmiram vse sorte frišne materije zbira, daje, inu me zaklada; inu ta ni obeden drugi, koker tukej na Križni gori sam Christus; zakaj če več rečy od tiga blaga teh S. Pesem vunkaj dam, li še vsak dan več kej lepšiga per mojmu Christusu najdem: kir pak per vsaki andohti eni Romarji tukej prašajo, ali je kej posebej pisaniga, ali drukaniga, kar smo dones šlišali, kateru bi oteli radi damu nesti, še tim drugim pokazat. Zatu zdej še očem enkrat moj stari koš goriodpreti . . . — De pak neoblubim posihmau, inu ne bom več mogu kej taciga blaga vkupej zbirat, inu vam Romarjam rezkladati, je ta uržoh; kir meni moje švoh, inu slabe očy popolnoma slovu dajejo; inu moj stari koš je tudi od usake sorte boleznii, inu težave ves polomnen, toku, de ga kumej nosim. Zatu kir pravi S. Jacob c. 5. molite eden za družiga, de boste izveličani: toku vas na zadnje prosim vy Božji pevci, inu andohtlivi Romarji, spomnite u' vaši andohti, inu molitvah na me, jest tudi nabom na vas pozabu: kader pak boste šlišali, de je leta moj revni koš v zemljo spravljen, toku vsaj ta čas recite za me: O vsmileni Jezus! skuzi tvojo veliko milost, inu gnado daj temu, kir je te Pesme delau, ta večni myr, inu pokoj, inu tu večnu vesele, Amen.“ — Izmed pesmi bodi v razgled 1. pa 24. n. pr.:

Ta 1. šation.

O Romar! počakei tukei,
O nikar ne hod' naprei;
Nu se z mano milu jokei,
Jezus je obsojen zdei,
De bo ta težak kriš vlejku
Na Goro Calvario;
Če boš grešnik za nym teku,
Teb' grehe odpusta bo.

O moi človek če pregledaš
Nadolžnost tvojga Boga;
Kaderkul ti grehe delaš,
Z Judmi vpyeš, križai ga!
Jezus pravi, glei boš vidu,
Kai bom še za te terpu;
Če se bom kei tebi smilu,
Tok boš dau greham slovu itd. —

Ta 24. Peissem.

Romar lubi, bolnik tudi
 Pridi sem pod sveti kriš,
 Te zagvišam, de boš všlišan,
 Prosi vse, karkul želiš.

Poglei tukei, kok vse vkupci
 Jezus k sebi kliče nas:
 Kriš na ramo, li za mano
 Pridte bom potrošou vas.

Tukei gori, Jezus doli
 Vid' kai poterbujete:
 O vy revni! nu potrebni
 Zakai sem napridete itd. —

XIII. Jožef Hasl, roj. menda v Celju 14. nov. 1733, vstopil v Gradcu k Jezuitom, postal njihov pridigar v Ljubljani, naposled župnik pri sv. Jakobu v Dolu na Štajarskem, kjer je umrl 2. avg. 1804. Knjiga njegova je

Sveti Post, Christusovimu Terplenju posvečen, u vsakdanu spremišluvanje rezdejen, prvič skuz časty vredniga Paterja Gabriela Hevenesia, iz tovarštva Jezusoviga po latinsku popisan; zdej pak od Joshepha Haslna časti vredniga mašnika iz ravnu letiga tovarštva na kraynski jezik preložen, inu na svitlobo dan. Labaci apud Aloysium Raab . . literis Egerianis 1770. 8°. 440. — Geslo Josue I. 8. — V jezikoslovnem oziru je znamenit

Predgovor tiga prestavlayca na vse, kateri bodo lete iz latinskiga na kraynski jezik preložene bukvice brali. — „Kir sim jest z' drugimi grešnikami red k' britkusti Christusoviga terpenja veliku perstavil, se je ja spodobilu, de be tudi nekej k njega časti sturil. Zatorej sim jest na prošnjo enih brumnih, inu bogaboječih duš lete bukvice iz latinskiga na kraynsku prepisal, v katerih bukvicah celu Christusovu terpenje na eno kratko, inu skupej sylnu lepo vižo rezloženu najde.

Letu moje prepisanje scer ni, navejtm, koku popolnoma, inu lepu; zakaj prvič je že vselej ena velika težava bukve iz eniga v' ta drugi, susebnu pak v kraynski jezik prestaviti. K drugimu se pak jest še nisim skuz letu pol četertu lejtju mojga Pridigarstva v Lublani toku popolnoma na kraynsko besedo navadil, de bi meni na leti veliku namankalu; ali na eno tako vižo sim jest vender lete bukvice na kraynsku prepisal, de bo vsakeri lohku zastopil, kaj kje očem reči.

Za prestavljanje so meni ble une latinske bukvice dane, katere so v timu ogerskimu mejstu, Tyrnav z imenam, tu lejtju 1735 na svitlobo peršle. Lete bukvice tedej sim jest zvestu iz latinskiga v kraynski jezik prestavil, ter veči dejl le po zastopnosti, malu po besedi. Tu prestavljanje letih že večkrat spomnenih bukvic sim jest po taki viži tiga govorjenja ravnal, kakeršne viže sim se sam iz branja vsake sorte kraynskih bukov navučil. Kjer sim vejdl za dobre kraynske besede, katere se lohku zastopijo, tamkej se nisim poslužil z' enimi skazenimi, od Nemcov na posodo vzetimi besedami; kjer so pak meni zmancale dobre kraynske besede, katere bi se lohku zastopile, tamkej sim rajš otel postaviti te že navadne nemške, koker pak ene nove kraynske besede, katere bi blu težku, al bi celu nablū mogoče zastopiti. V enih mestah sim jest obedujo, to mejn, inu to več znano besedo, eno za to drugo naprejpernesl.

Kar tu provpisanje amtiče, sim se jest veči dejl te stare navade deržal, ne scer, kir bi jest tu staru provpisanje toliku štimal, ampak zavol tiga, kir se še ludji narveč na tu zastopijo. Tu kratku s sim od tiga dolgiga f, inu ta dva črka, ali Pukštaba sh sim skerbnu od unih dveh fh rezložil, brez kateriga rezložčka kratku nikar ni mogoče kraynske bukve prov brati, de narečem, zastopiti. Tu kratku s, koker tudi sh je treba mehku, tu dolgu f pak, inu fh je treba ojstru izreči: sad, shala, fad, fhala. Skor en ravnu taki rezložček se tudi ima med z inu zh delati: zagam, zhakam. Dostikrat sim

po stari navadi **I** pisal, kjer je treba **u** izreči, koker: dolshan, fim fturil, fylnu. Kader se **u** inu **i** v govorjenju požre, toku, de se per izrečenju malu, al skor celu našliši, takrat sim le **v** inu **j** postavil: vreme, tvoj, vžgati, jest nekej vej. Kjer se kej naizreče celu koker **e**, pak tudi ne celu koker **i**, tamkej sim po stari navadi **i** pisal, postavim: en brumni, ne pak: en brumne človk. Glihi viži sim **u** postavil, kjer se nekej napol koker **o**, napol pak tudi koker **u** izreče, postavim: tu mejstu, ne: to mesto. In v timu sim tudi z timi starimi kraynskimi Pisavcami potegnil.

U' vkupejzloženih besedah sim dostikrat namest **ne na** pisal, toku sim namest **nemorem namorem** postavil. Skor v nobenih prou kraynskkih besedah nisim dva čerka od ene sorte precej eniga za tim drugim postavil, toku nisim pisal: ona je dalla, ampak le: ona je dala. Inu tu sim se od enih kraynskkih Pisavcou navučil, kateri toku vuče, de si lih sami dergač pišejo.

Nad enim besedami sim tu znaminje ' postavil, inu tu pomeni, de je tam doli kakeršen čerk venispušen, postavim: h' gospodu, k' Bogu, v' hiši, v' cirkov, z' vustami. Druge znaminja koker ' inu ' nisim špogal, tudi ne per koncu teh besedy, toku nisim neč zaznaminjal te samuglasne čerke **a**, **e**, **o**, **u**, kjer kakeršno besedo dokončajo, postavim: serca, govore, gredo, sadu. Kateri je na kraynskimu rojen, al se vsaj na kraynsko besedo zastopi, ta že vej, koku se kej v govorjenju, al se ima hitru, al pak počasnu, al se ima z več odpertimi, ali pa z nekoliku zatisnenimi vustami izreči. Per tim pak vsi Kraynci besede na eno enako naizreko, eden tu potegne, kar ta drugi pokrajša. Čez vse letu sim že jest tudi večkrat šlišal, de veliku takih znaminjov branje nastury ložej, ampak le težej.

V čas sim iz ene gole navade, al tudi iz ene zmote **y** pisal, kjer bi nablu treba, ja kjer drugi kraynski Pisavci **i** postavijo, toku sim dostikrat brez vse potrebe, ja čez drugih Pisavcov navado pisal: te pomočy, Bogu k časty, v ti rečy, inu kar je več takiga. Sicer sim se v provpisanju veči dejl, de lih ne celu, po unih starih Evangelskih bukvah vižal, inu ravnal, katere so ble v timu lejtju 1754 v Lublani vtisnene.

Letu zamirkovanje sim otel naprejpostaviti, de bi vsakeri lete bukvice ložej bral. Tu pak še tudi ima en sledni vejčiti, de lete duhovne bukvice niso samu za ta sveti štirideset-danski post, one so tudi za vse Nedele, za vse petke, za vsaki dan, ja za vselej dobre, kader kol človk čas ima njuh brati. Posluži se, kir kol letu moje pismu bereš, posluži se z letim mojim delam Bogu k časti, tvoji duši k izveličanju. Navzemi meni za zlo, če sim se kje al v besedi, al pak v provpisanosti zalejtet. Misli, da jest nisim noben Vučenik tiga kraynskiga jezika, ja de nisim enkrat en rojeni Kraync, ampak le en Slovenc iz Celanskiga mejsta na Štajerskimu, kir sim se zgul iz lubezni pruti Bogu, inu pruti mojimu bližnimu tu, kar znam, navučil, ter se še vse skuzi več inu več vučim kraynsku pisati inu govoriti. Tvoj, moj lubeznivi Bravc! „Navredni Slushabnik Joseph Hasl, Is Tovarhstva Jesusoviga.“

Za tim je „Predgovor tiga, kateri je ta narpervi lete duhovne bukvice v' latin-skimu jesiku popisal . . t. j. P. Gabriel Hevenesi is Tovarhstva Jesusoviga“. — V razgled naj služí iz prvega „spremišlvanja na pepelnično sredo“ na pr.:

I. „Ta vprični čas nas vabi, sveti Cirkovni Očaki nas kličejo, brumnost nas pergajna, hvaležnost nas spodbada, naš narveči duhovni dobiček, ja naša narveči potreba nas opomina, de imamo Christusovu terplenje spremišluvati. Inu kaj tvoja vola, o keršanska duša! počne? kje se tvoj spomin gorzaderžuje? Ni nobeniga dneva, de bi my več ur v spremišlvanju napridnih, nečemernih, ja morebit še tudi teh narhujših rečy prov zanikernu nazapravili. Taku bomo my tedej toku malu na Christusa, toku malu na naše odrešenje porajtali, de se enkrat nabomo vredni sturili od tiga, inu od uniga eno misl

obuditi? Un imenitni malar, Apelles z imenam, je, koker pravio, vsaki lubi dan, vsaj enu malu iz svojim penzelcam po platnu potegnul, inu z tim svojim stanovitnim flisam si je on toliku perdobil, de ludji še dan donašni toku dobru njega, koker tudi te od njega malane pilde, al narjene podobe sylnu hvalio, inu de ony nigdar nabodo od letiga svojiga hvalenja nehali: inu kaj? my le bomo naše roke pod pajstiho dijali? my le bomo tukej, koker ene ziala vsi vtraglivi, inu naskerbni postopali? my si neč nabomo perzadeli, de bi my nad seboj Christusovo podobo naredili (Gal. 4, 19), de bi my naše imena v bukve tiga večniga življenja zapisali? Vari se o keršanska duša! de naboš toku naskerbna za tvoje duhovnu gorjemanje, če še v tebi ena sama iskerca Božje lubezni tely, če se še v tebi vsaj nikoliku hvaležnosti pruti tvojimu lubeznivimu Izveličarju znajde, toku nima tebi noben dan tiga svetiga štiridesetdanskiga posta toku prazen preteči, de bi ti na podobo tvojiga za te križaniga Gospuda andohtlivu napogledala, de bi se ti med tim pogledam na eno skrivnust njegoviga britkiga terplenja naspomnila, de bi svete misli v glavi naimela, de bi brumne in bogaboječe žele v tvojimu sercu naobudila. My imamo zadost časa za muhe loviti z onim Cesarjam Domitianam, my imamo zadost časa za celu napotrebne opravila, inu tu bi se nam imelu namogoče zdeti, k timu bi nam imel ves čas zmkantati, de bi my Boga, kir za nas terpy, milvali, de bi my vsaki dan le en malu časa naši vbogi duši k dobrimu obrnili? O sramota!

II. Terplenje našiga Gospuda Jezusa Christusa. Kadu je taisti, kateri terpy? . . . III. Inu kaj leta narveči Nadolžnost, Jezus Christus terpy? . . . IV. Inu zavol koga taisti terpy, kateri toliku, inu scer celu po nadolžnu terpy? . . . Zdihuvanje . . . Cirkovna Molitov (Prim. Ta Christusovimu Terpleinu posvečeni Post . . . z' latinskiga na slovensku prestaulen . . od Casparja Ruppnick. Labac. 1773).

„In der Vorrede gibt Hasl Rechenschaft über Sprache und Schreibung. Hinsichtlich der letztern habe er sich im Allgemeinen nach den Evangelien, Laibach 1754, gerichtet, s und f nach alter Weise gebraucht . . . Auch er trat, wiewohl weniger entschieden als Gutschmann, wider die kauderwälsche Schreibweise des P. Marcus auf, wesshalb dieser in seiner Bibl. Carn. eben nicht sehr gut auf ihn zu sprechen ist (Šaf. 124. 25).“ — „Hasl (P. Joseph) Vindus e Comitatu Cilejensi S. J. Concionator carniolicus ad S. Jacobi Labaci edidit versionem suam: Sveti Poft, Lab. litt. Eger. 1770. 8. Est Quadragesima sancta P. Gabr. Hevenesi, tanti Auctoris dignum opus: ast dolialiter (ut ex mole libri, qui ipso originali altero tanto vastior prodiit, ad oculum patet) in vindicam potius, quam Carniolicam linguam (sive orthographiam, sive grammaticae leges, interpretationis periphrasticae modum spectes) sed his non obstantibus in bonum usum plebis versa (Bibl. Carn. pg. 25).“

Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli.

(Piše **Gradimir.**)

(Dalje.)

§. 4. K lirični poeziji (katera ima svoje imé od lire, s katerim orodjem so v starih časih petje spremljali) spada: pesen, elegija, oda in himna. — Pesen je priprost izraz kakega občutka, to se vé v prijetni obliki in blaglasni besedi. Pesni so svete in posvetne, pa tudi národne in umetne, kar sem užé omenil. — Elegija, tudi žalostinka imenovana, je ona lirična pesen, ki izrazuje milo-tožne občutke. — Oda je pesen, ki z visokim navdušenjem visoke misli v visokih besedah javi. — Himna je oda v slavo božjo.